

Ing. Jaroslava Engelová

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

ABSTRAKT

Voda je cenný a nenahraditelný přírodní zdroj, který musíme chránit. Kvalita vod je ovlivněna několika faktory, jedním z nich je nevhodné nakládání s přípravky na ochranu rostlin. Inspektoři Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského proto důsledně kontrolují dodržování pravidel při používání přípravků na ochranu rostlin.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přípravky na ochranu rostlin, ochranná pásma vodních zdrojů, vodní organismy, kontrola.

Výskyt účinných látek přípravků na ochranu rostlin a jejich relevantních metabolitů je pravidelně sledován ve zdrojích pitných vod. Výskyt těchto látek v podzemních i povrchových vodách je způsoben především zemědělskou činností, proto je součástí dozorové činnosti Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (dále jen „ÚKZÚZ“) kontrola používání přípravků v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Ochranná pásma vodních zdrojů (dále jen „OPVZ“) stanovují, v souladu se zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), vodoprávní úřady. Vodoprávními úřady jsou obecní úřady, újezdní úřady na území vojenských újezdů, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, ministerstva (Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí) jako ústřední vodoprávní úřad. OPVZ slouží k ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti zdrojů podzemních nebo povrchových vod využívaných nebo využitelných pro zásobování pitnou vodou s průměrným odběrem více než 10 000 m³ za rok. V OPVZ I. stupně je zcela vyloučeno jakékoliv použití přípravků na ochranu rostlin. V OPVZ II. stupně mohou být přípravky používány, pokud na etiketě konkrétního přípravku není toto použití vyloučeno. Přípravky jsou na základě hodnocení ÚKZÚZ v rámci řízení o povolení označeny z hlediska omezení použití v ochranných pásmech II. stupně následovně:

- Přípravek je vyloučen z ochranného pásma podzemních a povrchových vod.
- Přípravek je vyloučen z ochranného pásma povrchových vod.
- Přípravek je vyloučen z ochranného pásma podzemních vod.

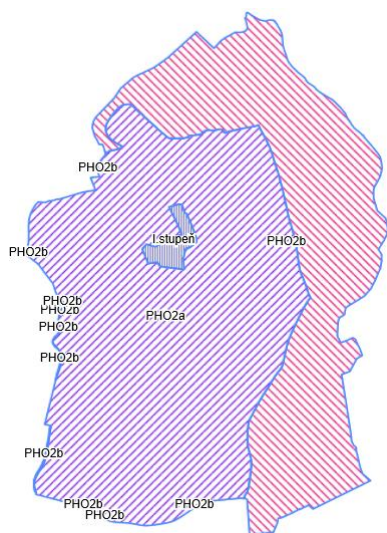

Foto: autor článku

Pásma hygienické ochrany („dále jen „PHO“) stanovená vodoprávními úřady jsou dle výkladu Ministerstva životního prostředí stále platná, a to do doby, než dojde k jejich změně nebo zrušení. Z hlediska použití přípravků pak platí pro hospodaření v PHO 2a, 2b stejná omezení jako při hospodaření v OPVZ II. stupně. Přípravky vyloučené z použití v OPVZ II. stupně povrchového zdroje vody, nesmí být použity na pozemcích, které se nacházejí v II. stupni

OPVZ a PHO 2a, 2b povrchového vodního zdroje, ale mohou být použity v OPVZ II. stupně a PHO 2a, 2b podzemního vodního zdroje (a opačně).

Nezávazně jsou informace o ochranných pásmech vodních zdrojů uvedeny v evidenci půdy LPIS. Od roku 2017 jsou v LPIS k dispozici, na základě aktualizace vrstvy OPVZ/PHO prováděné Výzkumným ústavem vodohospodářským T. G. Masaryka, informace o typu vodního zdroje (podzemní nebo povrchový) a kopie rozhodnutí vodoprávního úřadu o vyhlášení OPVZ/PHO. Aktuální informace o změně nebo zrušení vyhlášených OPVZ/PHO lze získat na místně příslušných vodoprávních úřadech.

Zdroj: <https://portal.mze.cz> – Aplikace LPIS

V LPIS lze, kromě vlastních zákresů OPVZ v mapách, rovněž využít tiskové sestavy „Zařazení DPB do ochr. pásem vodních zdrojů“. Zde lze zjistit kolik hektarů daného DPB spadá do příslušného typu OPVZ/PHO, název OPVZ, číslo jednací rozhodnutí vyhlášení daného OPVZ a od kdy je dané rozhodnutí platné.

Inspektoři ÚKZÚZ v průběhu kontroly posuzují nejen doklady prokazující aplikace přípravků (evidence použití přípravků, faktury, dodací listy, skladové karty, ...), ale kontroly probíhají i fyzicky na pozemcích. Inspektoři kontrolují stav porostů a v případě podezření na aplikace přípravků, které nejsou povoleny v OPVZ, odebírají vzorky rostlin či půdy k ověření přítomnosti účinné látky nepovoleného přípravku.

K uvedené problematice OPVZ je třeba upozornit, že v mapách LPIS i v příslušných tiskových sestavách jsou nově informace o „**OPLZ**“ = **Ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů** stanovená dle zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Ochranné pásmo stanovuje Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou specificky pro daný zdroj. Každá vyhláška uvádí seznam činnosti, které jsou ve stanoveném pásmu vyloučeny, neboť by mohly nepříznivě ovlivnit vlastnosti zdroje a jeho vydatnost. Výčet činností se u jednotlivých zdrojů liší. Kontrola dodržování pravidel činnosti v ochranných pásmech minerálních vod nespadá do kompetence ÚKZÚZ, ale Ministerstva zdravotnictví. O pravidlech pro konkrétní zdroj minerálních vod je třeba se informovat u příslušného orgánu Ministerstva zdravotnictví - oddělení Český inspektorát lázní a zřidel.

Nevhodný výběr přípravku v OPVZ je často dán neznalostí a záměnou pojmů OPVZ/PHO a **ochranná vzdálenost od povrchových vod**. Ochranná vzdálenost je vzdálenost mezi místem aplikace a břehovou čarou, slouží k omezení rizika použití přípravků pro vodní organismy. Ochranné vzdálenosti jsou stanovovány ÚKZÚZ v rámci hodnocení konkrétního přípravku v průběhu povolovacího procesu. Mohou být označeny SPe2, SPe3 nebo jsou uvedeny bez tohoto označení, mají však stejný význam. U polních plodin je ochranná vzdálenost 4 – 50 m, u vyšších plodin (sady, vinice, chmelnice) 6 – 50 m. Pokud je riziko nepřijatelné i při použití zařízení k omezení úletu a při dodržení ochranné vzdálenosti 50 m, pak přípravek do dané plodiny nelze povolit.

Foto: autor článku

Riziko kontaminace úletem je vyjádřeno **větou SPe3**: Za účelem ochrany vodních organismů snižte úlet dodržením neošetřené ochranné vzdálenosti X m vzhledem k povrchovým vodám. Vzdálenosti stanovené větou SPe3 lze zkrátit, pokud jsou použita k aplikaci zařízení omezující nežádoucí úlet (nízkoúletové trysky). Zkrácené vzdálenosti jsou závazně uvedeny na etiketě (nově ve formě přehledných tabulek). Pokud v návodu na použití redukované vzdálenosti zaznamenány nejsou, může se uživatel řídit instrukcemi uvedenými na webových

stránkách ÚKZÚZ. Zkrácená vzdálenost od povrchové vody nesmí být menší než 4 m u polních plodin a 6 m u trvalých kultur.

Kontaminace odplavením je dána buď omezující **větou SPe2** nebo **zákazem aplikace na svažitých půdách**. Na etiketách je text uveden následovně: „S ohledem na ochranu vodních organismů je vyloučeno použití přípravku na pozemcích svažujících se k povrchovým vodám.“ a „SPe2: Za účelem ochrany vodních organismů neaplikujte na svažitých pozemcích ($>3^\circ$ svažitosti), jejichž okraje jsou vzdáleny od povrchových vod $< X$ m.“ Ochrannou vzdálenost na svažitém pozemku nelze zkrátit, a to ani při využití protiúletových opatření. Redukce je možná pouze prostřednictvím **vegetačního pásu**, jehož šířka je stanovena na příslušné etiketě přípravku. Pokud je riziko pro vodní organismy tak vysoké, že aplikace na svažitém pozemku je vyloučena, pak to v praxi znamená, že přípravek může být od povrchové vody použit ve vzdálenosti 100 m a více.

Při prokázání porušení těchto povinností zahajuje ÚKZÚZ s kontrolovanou osobou správní řízení o uložení pokuty podle zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Žadatelé o dotace se při nedodržení povinných požadavků na hospodaření (PPH 10), navíc vystavují sankcím v podobě srážky na dotacích. Od roku 2017 došlo v souvislosti s auditem Evropské komise ke zpřísnění sankčního systému, kdy při nedodržení požadavků podmíněnosti z nedbalosti je zpravidla snížení dotací ve výši 3 % (dříve 1 %).

KONTAKT

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
Oddělení rostlinolékařské inspekce Žatec

Ing. Jaroslava Engelová
Masarykova třída 2421/66
415 01 Teplice

Tel: 606 034 546
email: jaroslava.engelova@ukzuz.cz